

• FØROYA • SOCIAL-DEMOKRAT

FRÆLSI

JAVNAÐUR

BRÓÐURSKAPUR

Nr. 16.

Lýsingaprisur fyri peltreglu, 30 øyr. á forsiðum, 20 øyr. á 3. og 4. síðu. Við stórti lýsingum fæst avsláttur í prisinum.

Leygardag hin 20. apríl 1935.

Kostar kr. 1,50 fjóðringsárið + Porto. Blaðið verður bílagt á posthúsinum, brævsavnaðstøðum og skrivstovuni. Telf. 143.

9. árg.

Hin stóra umleggingin.

Suðurlandið og skipafloiti okkara.

I hesum blaði eins og í øllum føroyskum bløðum hevur verið drigin fram hin stóri samfelagsfárin, ið liggur í, at okkara fiskarum tróta skip. I ár, vita vit, liggja mangir fiskarar heima,

tess vegna cinki pláss hevur verið fyri teim.

Fólkið veksur, og skipini fækkast, so næsta ár, um ikki ein bráddlig vend hendir, verða fleiri at liggja heima. Tað er givið.

Endurnýggjan og økjan av fiskiflota okkara

er so státt, ið hvussu so vikur og vendir, høvuðsspurningur.

Hin næsti spurningurin er:

Hvussu skal hann endurnýggjast?

Snorið dugir ikki longur.

Oveðrið hevur verið herviligt í vár. Tað eigur sjálvandi høvuðsskylduna fyri tað heilt óssaliga úrslit, sum higartil er vorðið á Suðurlandinum. Men ikki bara tað. Vit frætla frá teim, ið eru heimkomnir, at tað eisini hevur

borið illa til hjá teim, um fiskilíkindini hava verið góð. Fiskurin hevur ikki tikið snorið ímillum allar líurnar, ið hava haft fisk á hvørjum háki at kalla. Millum fiskimenn er tí framkomin tann spurningur:

Er Suðurlandið liðugt fyri snorisfiskiskapin?

Duga sluppurnar ikki longur, ella kunnu tær nýtast til linubruk?

Allir menn tykjast at vera á einum máli um, at tann núverandi veiðiháttur við snori ikki er kappingarforur, ja er beinleiðis ikki brúkanði ímillum aðrar fiskiháttir. Vit vita, hvussu vorðið er í Føroyum? Trolararnir fylla seg, meðan tað er oyððripið fyri snorinum.

Á Suðurlandinum hevur gingist so toluliga higartil við at fáa fisk við snori. Tað hevur bara blivið ovlitið burtur úr til fiskimannin. Kortini er at siga, at ífall hinir mánaðarnir góvu so frætt uppá seg í peningi, sum eftir tíðini higartil hevur vunnist á Suðurlandinum, hevði tað

verið væl betri hjá fiskimanninum, enn tað er. Suðurlandstúrin hevur peningaliga sæð verið — hóast hann sanniliga ikki er nakað til at reypa av — so nóg tann frægasta tíðin, at allir hava kappast um at sleppa við á Suðurlandið tross tann mikla fára, ið lúrir har í teim mongu skipum og í teirri ringu ársins tíð við harðveðri og ódnarsjógv. Men nú tykist ein vend at vera komin í hesi víðurskipti. Ikki bert tað, at ikki allir fiskimenn fáa pláss við skipum til Suðurlandið. Nei, tað er annað, sum ger tað so vónleyst, og tað er:

at snorisfiskiskapur ikki tykist at bata longur har uppi.

Tað tykist, sum at tað á Suðurlandinum er eins vorðið fyri snorinum millum líurnar og tað er á várgrunnunum við Føroyar, tá ið menn tekja alt havið yvir við línu: Snorið drepur tá ikki livandi.

Íslandshav er stórt, vilja menn siga. Skipini kunnu fara at royna aðrasteðs, har menn ikki royna við línu. Ja, um fiskur var allastaðni, var gaman í. Men so er tessverri ikki. Tá ið sluppur okkara megu rýma av teim bestu leiðunum, verður ofta tunniligt,

ið kann fáast aðrastaðni. Menn eru tí meiri nú enn á nokrum sinni greiðir yvir, at bæði hin lilla fortjenasta, ið snorið — sjálvt í bestu líkindum — kann geva sínum mánni, og tað, at lítið og einki av fiski fæst longur við tí, ger, at øll driftin

má umleggjast, ífall ikki hungur skal oyða Føroyar.

Línudrift sýnast flestir at halda til. Trolarar siga aðrir. Men annaðhvørt tað nú verður trol ella lína, kunnu vit vera vissir í, at umleggingin verður svár at koma íggjnum. Hver fiskiháttur krevur sín særstaka kunneika. Og flestir Føroyingar hava einans kunneika til snorið. Trol

ella lína — bæði eru teim ókunnug. So bara tað reint fiskishegnisliga verður ein stórur og illur knútur at loysa. Men hann kann loysast. Tann knúturin, ið verri er at loysa, er peningurin til at keypa forni til ta nýggju driftina. Hvussu og hvaðani skal hann fáast, tá ið tað tykist at vera ómøguligt at fáa menn at ganga tær av

Javnaðarmennum ávístu inntøkuleiðir?

Og skulu ikki okkara fiskimenn sjálvir yvirtaka tey nýggju skipini?

Kunnu okkara núverandi sluppur brúkast til linubruks ella gerast brúkanði, er peningaspurningurin lættari. Men nakað væl kemur tað at kosta kortini. Flestu skipini megu óivað fæa sterkari motor. Og línuspæl og línugreiddi kosta ikki so lítið. Alt í alt verða nýttleislurnar ikki smáar, sjálvt um tær gomlu sluppurnar kunnu brúkast enn eina tíð. Verður gingið yvir til linubruk ið yvirhovur, megu nóg, ein hópur, av nýggjum skipum veitast til vega, um ikki stórir partur av fiskimonnunum skulu

koma at liggja heima. Skipini eru, sum nú er, ov fá, og tá eru tað millum 20 og 30 menn á hvørjum skipi. Verður lína brúkt, sleppur ikki meir enn helvtina so nóg av fólki við hvørjum skipi. Hertil kemur tann áður nevnda stóðuga óking av fiskimannaflokkinum.

Vit standa sanniliga, sum maðurin segði, yvirfyri einum »problem«, ið torvar risakreftir at lyfta og loysa.

Loysast má tað, tí í tí er sjálvt lívið hjá Føroyingum treytað.

Katolikkkarnir og Socialistarnir.

I eini oddagrein, vit nevndu »Upplysing ella fákunna« vísu vit á, hvussu tað til allar tíðir hevði verið síður teirra maktmíkklu at halda upplýsingina frá fjøldini fyri at halda henni niðri í vammátti. I sambandi við okkara ávísing á skilið í Mið-europa komu vit at skoyta nokur orð til ta »rollu«, hin katolska kirkjan tókstist at spæla har. Okkara orð fullu soleiðs: Tað harmiligasta og ræðuligasta er, at kirkjan, hin katolska, tykist altíð at hava lagt felagsak við yvirgangskropparnar til at knúska tí minnast.

Hesi sakligu orð eru komin okkara heiðraða partamánni N. A. Eidesgaard rangt fyri, og lýstu vit í næstseinasta blaði eini grein frá honum, hvar hann leggur út eftir okkum við hesi prestaligu yvirskrift: »Katolska kirkjan. Tileinkað Upplysing ella fákunna í seinasta F. S.-D.«.

Vit blanda okkum ikki í trættuna ímillum katolikkar og protestantar um sjálva læruna. So alt tað, Eidesgaard skrivar um tað — hann skrivar nóg — lata vit fara ella yvirgeva vit til »Kirken Vaabendragene«.

Men tá ið okkara góði partamaður gongur í hernað fyri ta katolsku kirkjuna og vil bera upp ábreiðsluna um, at hon altíð tykist at hava verið at fanníð við líðuna á teim, ið hava strembað ímóti fjøldarinnar upplýsing og lagt felagsokk við yvirgangskropparnar, kunnu vit ikki annað enn spyrja: Er hann veruliga so fákunnur í minniansins stríðssøgu, ella er hann vorðin blendaður av einum hvørjum katolskum trúððara? At hugsa sær, at ein socialdemokratúr í hesum dogum skal kunna — og enná í einum tónalagi, sum hann var tann vitandi autoriteturin — bera í botulflaka fyri katolikkarar í teirra stóðu til socialdemokratarnar. Ja, mangt er óvugt í hesi verð. Og ikki nóg mikið við tí: hann ger tað í eini heilagari indignasjón og við teirri kraftigastu moralprædiku til ikki bert okkara, men allar europeiskar journalistar, sum hann bríðdar okkum at herma upp aftur. Ein kennir tað næstan sum tað er sjálvur pávin, ið letur síni dómadagsorð ella bannbulu lýsa.

Mín góði vinur og partamaður Eidesgaard. Veitst tú ikki,

at Dolfus og hansara harkalið slaktaðu og knektaðu socialdemokratarnar og arbeidararnar í Eysturríki undir og í navni hins

»Kristiliga (katolska) flokksins«, allso við samtykt hinna katolsku kirkjunnar. Dolfus, sum í kristindómsins navn gjørdi hesa í søguni eina hina ræðuligastu skemdargerð móti socialdemokratum og arbeidarum, varð so sanniliga heldur ikki lýstur í bann av pávanum. Rak hin katolska kirkjan einans hansara orindi, ið sigur: stíng svorðið í slóðan, vildi hon í líka so sterkari indignasjón, sum tú verjir og skammrósar pávanum, lýst Dolfusi og hansara djævulum í bilt svartasta bann, um ikki fyri misbrot móti socialdemokratunum — sum kirkjan átti í rættvísins navn at styðja, men sum hon valdtíkin av klerikalismuni og kapitalismuni, hevur haft sterkasta andstöðu ímóti — so tó fyri tað, at teir í navni av at vera ein »kristiligur flokkur« hava lýnt arbeidaraklassans vænasta og prýðiligasta verk í søguni.

Veitst tú ikki, mín góði vinur, at Vatikaníð í teim seinastu árunum hevur spannið og vist ongatíð ágrýtnari enn nú spinnur træðir sínar ímillum Rom—Madrid—Wien. Nú eru ikki figgindarnir Turkar og Arabar, men kommunistar og socialistar?

Hevur tú, góði vinur onga áning um,

hví hin upplýsti arbeidaraklassin andstöðu teirri katolsku kirkjuni so fanatiskt sum hann t. d. hevur gjørt í Spania og Ruslandi? Vilt tú lata nakran billa tær tað inn, at tað er tí, at kirkjan sum kirkja (við kristindóm hevur hon haft lítið at gera) hevur lyft rodd sína ímóti yvirgangskroppunum fyri hin minna mannin?

Okkum undrar, at tú sjálvur kann trúgva tí, tá ið tú gevur pávanum heiðurin fyri friðin 1918, ella tá ið tú sigur, at tveir pávar doyðu av sorg yvir kriggið mikla. Er heita ikki ein nakað einfaldað trúgv, men ein skól júst vera einfaltur í trúnni.

Tað var tann tíð, tá ið pávin við bannbulum og øðrum hóttunum kundi stýra friðar- og stríðsteymunum í hondum teirra verðsligu fúrstanna. Um so var, at hann hevði hesa veldugi makt enn, hví forðaði hann tá ikki tí stóra verðaldarbardagunum? Hesiin bardagi spratt júst í einum katolskum landi.

Vit geva ikki teirri katolsku kirkjuni ella teirri protestantisku skyld fyri verðaldarstríðið út yvir, at hesar kirkjur aldri hava brotið nesar við kapitalismuna, aristokratið og yvirveldið, men tvørturímóti stíði til háborðs og í besta vinarlagi við hesar yvirstættir og í mongum føri gjørt